Год I. Нядзеля 25 сьнежня 1921 г. № 4.

РАНІЦА

штодзенная, грамадзкая, палітычная і літэратурная газэта

АДРЕС РЭДАКЦЫІ і КАНТОРЫ
Вільня, Вострабрамская № 4, „Hotel Szlachecki“ пак. № 2.
Рэдакцыя адчынена што дня, апрача сьвят, ад 11 да 1 і ад 5 да 7 гадз.

Цана нумару 20 марак.
Падпіска на 1 мес. . . 400 марак.
З перасылкай 1 „ . . 500 „
За граніцай ў два разы даражэй.

ЦАНА АБВЕСТАК:
За адзін радок звычайнага друку на 1 стр.—60 м.
ў тэксьце . . . . 75 м.
за тэкстам . . . . 40 м.
Для шукаючых працы на 10 прац. таней.

Беларусы! Усе на выбары, як адзін! Усе на абарону Бацькаўшчыны!

Беларусы!

Пасьля доўгіх вякоў няволі, Вы можэце скінуць кайданы, якія так глыбока ўгрызьліся ў Ваша цела. Рэзавіна гэтых кайданаў прыела вашу душу, зьнішчыла Ваша нацыянальнае я.

Цяпер настаў адзін з вялікіх гістарычных момэнтаў, калі вы самі можэце тварыць сьветлую будучыну Нашай Бацькаўшчыны.

Дзяды, бацькі, сыны—сяляне!

Гэты голас ня водлуг думак якіх-сь прыблудаў—гэта мысьль Ваша, мысьля сялянскага беларускага народу, які сабраўшыся на вялікі беларускі зьезд у Вільні 11 сьнежня г.г., пастанавіў працаваць над адбудаваньнем многапакутнай Нашай Бацькаўшчыны Беларусі.

Беларускі народ зразумэў, што сьветлая будучыня яго айчызны можа быць створана, толькі пры помачы братняга польскага народу.

Ен зразумеў, што тыя бязчынствы, якія часта творацца на мейсьцох дробнымі ўраднікамі, ня ёсьць воля яго лепшага народу, ня ёсьць воля яго лепшых сыноў. Бо запраўды гэтыя крыўды зносіць амаль аднакова з намі і польскі сялянскі люд.

Сяляне беларусы! Паступкамі ня добрых патрыётаў польскіх ня зражайцеся, ня раўняйце іх голасу той лепшай Польшчы, якая прайшоўшы шлях уваскросшага Лазара, працягае і працягне нам яшчэ нявольна шчырую суседзкую руку.

Наша Віленская зямля, часьціна вялікай нашай беларускай Бацькаўшчыны, мусіць сказаць свае рэшучае слова праз Сойм Віленскі, чым яна хоча быць, куды яна хоча належыць.

Выбары ў гэты Сойм адбудуцца 7-студня 1922 г.

Беларусы! Вашы праўдзівыя сыны, ў зразуменьні карысьцяў сваёй Бацькаўшчыны, ўсе, як адзін, пастанавілі, ісьці на гэтыя выбары і праводзіць прадстаунікоў беларускіх.

Запэўняючы волю іх з'арганізаваны Цэнтральны Беларускі Выбарчы Камітэт кліча вас, выпаўніць свой найсьвяцейшы абавязак, і ў дзень 8 студня 1922 г. старыя, маладыя, жонкі, сёстры ўсе, як адзін, ці то будзе мароз, ці мяцеліца, ці вадніца—ідзеце да выбарных урнаў і падавайце галасы толькі за беларускія сялянскія спіскі

Гэтыя вашыя беларускія прадстаўнікі будуць дамагацца:

1) Каб Віленская зямля разам з усімі землямі Заходняй Беларусі была далучана да Польшчы, і мела свае аўтаномныя правы.

Што Рыжскі трактат, ганебны акт у дзеях народаў, разсек жывое цела Беларусі, што часьць нашай старонкі, якая стогне пад маскоўска-бальшавіцкім ігам, мусіць быць звольнена ад тыранаў, і злучыцца ў вадну няпадзельную Беларусь лучную з Польшчай.

3) Што зямля мусіць перайсьці ва ўладаньне сялянскага народу, паводле дэкрету гэнэр. Жэлігоўскага.

4) Што беларуская школа мусіць быць вольнай, імець такія самыя правы, як школа польская.

Твае прадстаўнікі пойдуць у Сойм, каб першы раз, пасьля доўгіх вякоў няволі сказаць усяму сьвету, што жыве беларускі народ, што ён хоча быць вольным, магутным, што ён мае сілу і магчымасьць зрабіць свае сьвятыя нацыянальныя правы.

Народзе! Ня вер здраднікам, што шэпчучы табе пекныя словы нясуць табе ізноў праз нямецкі Бэрлін кайданы Маскоўскай няволі.

Ня вер тым, што нясучы табе словы вольнасьці куюць, кайданы.

Тыя, што прыкрыўшыся іменем беларускім, будуць пад шэптам кідаць цябе ў пропасьць змаганьняў з Польскім народам, тыя што будуць цябе адгаварываць ад выбароў ў Віленскі Сойм—імя ім адно: здраднікі, і відаць над імі праклятага Біблійскага Каіна.

Цэнтральны Беларускі Выбарчы Камітэт.

П. Аляксюк—адвакат.

Янка Тарчэўскі—сялянін, Міхал Касьняровіч—сялянін вёскі Талмінава, Язэп Малышка—сялянін Муравай-Ашмянкі, Міхал Карэнда—сялянін в. Крыванцы, Язэп Свабовіч—сялянін Муравай-Ашмянкі, Антон Стальмах—„Чарпушкі“.

Ад Ц. К. К. С.—Вацлаў Бунка, Янка Б. Ушковіч.

Ад Ц. К. С. П. „Зялены дуб“, Часлаў Дзяргач, Мікалай Корч.

АБВЕСТКА.

Аддзел Асьветы пры Ц. К. К. С. паведамляе усіх беларускіх вучыцялеу, што яны у сваім інтэрэсе, як найхучэй павінны зарэгістравацца у Аддзеле Асьветы. Тыя вучыцялі, якія ня могуць самі прыехаць у Вільню, павіны, **зглясіцца** па пошце па анкетныя лісты, і запоуніушы іх прысляць у Асьветны Аддзел пры Цэнтральным Камітэце Краевай Сувязі: Вільня Афярная 4 пак. 2. Рэгістрацыя вядзецца у Аддзеле Асьветы, што дня ад 10 г. раніцаю да г.3-цей па палудні.

УСІМ ЧЫТАЧАМ ГАЗЭТЫ „РАНІЦА“,

прыхільнікам нашага Беларускага руху і супрацоунікам „Краевай Сувязі“, шлем традыцыйнае пажэланьне „Вясёлага сьвяткаваньня“.

Рэдакцыя газэты просіць п. падпісчыкау высылаць у пару грошы за газэту. Калі грошы ня будуць адтрымывацца, то высылка газеты будзе затрымана.

Вільня 25 сьнежня.

Настаў дзень Вялікага Сьвята, ўспаміны таго дня, у які радзіўся наш Хрыстос.

Прыйшоў Ен — Вялікі Вучыцель і Рэфарматар саўсім проста, бяз усялякай помпы, прыйшоў перарадзіць духоўны мір грэшнага чалавека, улажыць у яго душу згоду і любоў, любоў да усіх, ня дзялючы Гэліна і Іудзея...

Гэта была на раніцы адраджэньня чалавечай душы...

З таго часу прайшлі сотні, тысячы гадоў...

Што-ж мы цяпер бачым?

Любоў да чалавечаства, моцная у першыя дні Хрысьціянства, кудысь схавалася... Замест яе ў сэрцы чалавечым запанавалі злоба і помста. Людзі перарадзіліся у дзікіх зьвярэй, якія дарэмна грызуць адзін аднаго.

Цэлыя гаснадарствы ў страшных мукох няволі і зьдзеку выміраюць. Сьмерць і хваробы паўсюды.

Лаюцца паміж сабой і грызуцца ня толькі чужыя людзі, ня маючыя супольных інтэрэсаў, але і крэўныя, навет дзеці адной маткі! Так сама жывуць як ворагі, людзі аднэй нацыянальнасьці, але рожных партый і палітычных поглядаў.

Але мусіць ня ў водного народу няма столькі спрэчак, столькі сваркі, злобы і няпрыязьні, як у Беларусоў. Мала таго, што беларускія партыі ніяк ня могуць дайсьці да згоды і паразуменьня, але яшчэ і беларускія сьвядомыя людзі, так званые „дзеячы“ гатовы перагрызьці адзін аднаму горла, толькі бы быць першымі, быць навярху... Гэта манія вялічыя — прымэта някультурнасьці, нязрэласьці розуму альбо адсталасьці.

Кепска адно: „дзеячы сварацца паміж сабой, а народ Беларускі, збіваемы з пэўнага шляху, ашуківаемы усялякімі прахадзімцамі і палітычнымі авантурнікамі, ня толькі аддзельнымі асобамі, але і ні бы то нацыянальнымі арганізацыямі, разплачываецца за усіх сваім коштам і каркам...

У гэты Сьвяты Дзень мы шчыра пажадаем, каб тыя беларускія арганізацыі, якія кіруюцца па дэрэктывам пражскай нарады, па дэрэктывам з Бэрліну, ці з Коўна, зразумелі, што дзейнасьць іх ня толькі ня прыносіць жаднай карысьці для Беларускага народу, але яшчэ збівае яго з пэўнага гістарычнага шляху, на шлях гібелі і нясчасьця.

Пажадаем, каб Бог прасьвятліў розум беларускіх дзеячоў, якія вядуць у сваіх часопісях агітацыю проці выбараў у Віленскі Сойм, хочуць каб Беларускі народ ня меў сваіх прадстаўнікоў, каб ён ня гаварыў аб сваіх патрэбах і пажаданьнях, аб сваіх жалях і надзеях.

Далоў здраднікоў! Далоў шаптуноў Масквы і Бэрліна!

Яны мусіць запамятавалі словы Вялікага Вучыцеля: „хто звадзіць аднаго з гэтых малых, той будзе кінуты у геену агнёвую.

Асьцярażайцеся, паны здраднікі, каб ня пракляў вас беларускі народ і ня кінуў ваша імя ў геену агнёвую.

✦✦✦✦

Навакола выбараў у Сойм.

У районе мяст. Судэрва з'явіліся бальшавіцкія агенты, прыбыўшыя з Саўдэпіі. Гэтыя агенты на прадвыбарных сходах вядуць агітацыю за рады, але агітацыя ня мае ўплыву на выбаршчыкаў.

✦✦✦✦

Краскі душы.

Жывы дух народны і яго творчая моц рашуча выяўляюца ў цяжкія момэнты жыцьця ў хвілі бяды і смяртэльнай нябесьпекі.

Народны дух Беларуса выявіўся ва ўсёй сваёй духоўнай красаце ў той грозны час, калі маскоўскі бальшавізм рашуча кінуўся на захад, і захапіў большую частку Беларусі.

Бальшавікі, выкінуўшы дэмагагічныя лёзунгі, лічылі, што вельмі лёгка справяцца з Беларусамі, што нашы сяляне прыймуць іх як дарагіх гасьцей, як збаўцаў, нясучых з сабою „зямлю і волю“ „роўнасьць усіх людзей“ „роўны расклад усялякага дабра і іншыя краскі камунізму. Бальшавікі былі пэўныя, што ня сустрэнуць сапраціўленьня і зараз-жа стануць поўнымі гаспадарамі на нашай Бацькаўшчыне.

Так меркавалі чужынцы-камісары і камуністы і... абмануліся...

Народная душа Беларуса адразу зразумела ўвесь фальш абяцанак камуністаў, усю подласьць і нізасьць тых людзей, якія наслалі на яго зямельку-ні бы то ратуючы працаўнікоў ад няволі капіталізму і буржуазіі, а самай рэчы дзеля таго, каб жыць самім у роскашы і набіваць сваі кішэні чужымі грашыма..

Беларус ня зьмірыўся і ня прыняў камунізму. Ен узяў у сваі прапоўнаыя мазалістыя рукі вінтоўку — якую хаваў як сачую патрэбную і дарагую рэч—пакінуў хату і пайшоў у зялёны лес...

Пайшоў—каб на ўсіх шляхох сьперагчы сваіх ворагаў — наездных камуністаў.

Пайшоў—каб бараніць свае вёскі ад наездаў чэкістаў і камісараў, каб не даць свайго дабра, здабытага потам і кроўю...

Пайшоў — бо ня сьцярпеў зьдзеку маскоўскіх бальшавікоў, зьдзекаў над сьвятой Верай, звычаямі, над сваім укладам жыцьця...

І ня толькі пайшоў у лес але і арганізаваўся, стварыў плян барацьбы з сваімі ворагамі, стварыў—як гэта было ў Случчыне—арганізаваную вайсковаю сілу „Першую Слуцкую Брыгаду“, стварыў яе на свой кошт, сам паіў і карміў жаўнераў без жаднай прынукі, працаваў ня шкадуючы ні сродкаў, ні самага жыцьця! Усё аддаў для роднай Бацькаўшчыны!

Загарэлася народная душа сьвятым полымям каханьня да роднай зямелькі і помстай да чужанцаў і выявілася ў стварэньні селянскай партыі „Зялёны Дуб“.

Вырасьлі краскі народнай душы.

Тварылі „Зялёны Дуб“ ня ў кабінэце, навэт ня ў цёплай хаце, а тварылі яго ў глухім цёмным лесі.

С пачатку ня было ні якага статуту, ні якай праграмы. Было толькі моцнае каханьне да сваёй дарагой Бацькаўшчыны і ненавісьці ў сэрцу да чужанцаў.

Там, у лесе, зялёнадубцы шчыра прысягнулі выгнаць маскоўцаў з роднай зямелькі.

Прысягнулі яны перад Галоўным Атаманам, пацалавалі сьвяты Крыж і распісаліся сваёю крывёю..

Прайшоў год-два таёмнай і цяжкай барацьбы. Лік зялёнадубцаў значна павялічыўся. Арганізацыя пачала шырыцца і мацнець.

„Зялёны Дуб“ рашуча выказаўся за безумоўнае прызнаньне дробнай прыватнай уласнасьці і арганізаваў паўстаньні на захопленай бальшавікамі Меншчыне...

Рыская Умова абмяжавала працу „Зялёнага Дуба“, Зялёнадубцы. „каб ня парушаць рыжскай ўмовы змушаны былі спыніць сваю вайсковую сэкцыю.. Атрады „Зялёнага Дуба“ былі распушчаны. Частка іх пачала акцыю на свой страх і рызыку, частка занялася іншай працай.

Што будзе далей—ня вядома. Але гісторыя апошняга часу даканала сьвядомасьць і моц душы беларускага народу.

Народ ужо ведае, што ён Беларус і добра пазнаў, хто яго вораг і хто яго прыяцель.

Ніякія «Пражскія Нарады» ня зьвернуць яго з пэўнага шляху, па якім н ідзе.

Ні якія хлусы—ці прыйдуць яны з Масквы, ці з Коўны ад пана Ластоўскага—ня будуць мець павагі ў нашай сялянскай хаце.

Вёска ўжо добра ведае ваўкоў ў авечай скуры і адразу іх пазнае...

Цяжкі час апошніх гадоў навучыў Беларуса і прасьвятліў яго розум.

Хай пылае сьвятым агнём любоў да сваёй дарагой Бацькаўшчыны!

Хай жыве Беларусь!

Хай узрастаюць і цьвітуць краскі народнай душы беларускай—яе родныя арганізацыі!

Адамовіч.

✦✦✦✦

Стэнаграма З'езду Заходняй Беларусі

. . . Паны дэлегаты! Я вітаю Вас ад імя вашых братоў з-за крывавага рубяжа, што дзеляць нашу Бацькаўшчыну на дзьве часьці. Я прынёс да Вас іх стогны, сьлёзы і іх надзеі. Вы, сабраўшыяся тут сягоньня на гэты Зьезд, будзеце толькі думаць і старацца дапамагчы нашым страдаючым братом, каторыя цяпер стогнуць пад ігам бальшавікоў, тым, каторыя пайшлі яшчэ пры царскім рэжыму ў Сыбір. Гэтыя нашы браты працягіваюць цяпер нам рукі і надзеюцца на польскую брацкую дапамогу і на нашу дапамогу. Я прашу прыступіць да згоды ў гэтай працы і падаць помач нашым мучанікам.

Старшыня: Беларусы! Дазвольце ад імя З'езду перадаць тым, каторыя церпяць далёка, што мы душою з імі. Скажэце ім, грамадзянін, што мы ўсе, як адзін чалавек памятаем аб горкай долі сваей Бацькаўшчыны, ўсе пачуваем, як балюча разрэзана жывое цела беларускага пароду, як чырвоная кроў цячэ з гэтага цела. Перадайце ім, што мы, як адзін чалавек, паўстанем да абароны іх і вызваленьня. Скажэце, што мы набіраем сілы, што будзе Беларусь няпадзельнай і свабоднай.

Сяньковіч: ад імя беларусаў, раскінутых на Польшчы: Грамадзяне! Беларусы, каторыя ў леташнім годзе вялі сваю працу, на тэрыторыі Польшчы да сягоньняшняго дня яшчэ ня вярнуліся на сваю зямлю. Шмат беларусаў ўцякло туды і ня можа прыстроіцца. Тутака мы павінны сказаць ясна, што беларусы, якія цярпелі разам з Польшчай нядолю маскоўскую, павінны ісьці разам таму, што яны першыя прыйшлі да нас і сказалі сваё слова, і ня камандуючае слова, а слова вольнае, свабоднае. Цяпер на пагранічныя пункты кожны дзень прыходзяць тысячы людзёў, якія там, за рубяжом Беларусі ня маглі жыць, і уцякалі таму, што там няма ня толькі жыцьця беларускага, але і жыцьця чыста чалавечага, свабоднаго — няма і ня будзе. Там бальшавікі — карыкатура царызму. Мы, што сабраліся сягоньня тут павінны вызначыць сабе дарогу, па якой мы павінны ісьці. Прадстаўнікі Зьезду! імя тых беларусаў, — каторыя раскінуты па, ўсёй тэрыторыі Польшчы вітаю вас! яны чакаюць, каб вы ясна вызначылі лінію па якой мы павінны ісьці, каб памагчы тым нашым братом, каторыя церпяць гнёт бальшавікоў і тым беларусам, якія уцякаюць адтуль. Я вас прызываю ўясьніць сабе гэта. Тыя беларусы, каторыя уцякаюць адтуль праклінаюць тых, — яны могуць праклясьці і Вас.

✦✦✦✦

Ці чулі?

(Маленькі малюнак)

Ці чулі мае дарагія, як бьецца сэрца ў маіх грудзёх, як рвецца душа на волю, да неба, да яскравых зор!..

Ці чулі гоман лісьцяў зялёных казкі чароўныя галін?

Ці чулі, як хвалі халодныя, аб бераг бьюцца, і цалуюць цёмны сітняк?

Ці чулі, як русалкі ў блеску цудоўным месяцы вяночкі сьплетаюць і песьні пяюць...

Ці чулі як недзе далёка, далёка ў цёмным бары пяе салавейка аб шчасьці, аб каханьні, аб лепшым жыцьці?

Яго няма ў нас з табою, людзі аднялі яго ў нас. Нашыя песьні з табою поўны гуды, жалю і радасьці ў іх, ня пачуеш — толькі гора ў іх, сьлёзы і сьмерць... Дык чаму-ж, ты доля злая, ня пашлеш нам сьмерці хутчэй!...

Чаму?

Хай сэрца астыне, біцца перастане... замрэ і душа адляціць.. Чуеш, хай так будзе з намі.

. . . .

Ці чуеш мая дарагая, як сэрца бьецца ў маіх грудзёх, як ірвецца душа на волю! да неба! да яскравых зор!..

Дзяргач.

✦✦✦✦

Хроніка.

Заразныя хваробы у Віленшчыне.

✦ Лічба хваравітасьці жыхароў ў лістападзе была значна большай, як ў верасьню і кастрычніку.

✦ Наплыў эмігрантаў з Маскоўшчыны значна павялічыў выпадкі ўзваротнага і плямяністага тыфусу.

Запраўдны лік захварэўшых, ня заявіўшых аб гэтым, ёсьць разы у чатыры бөлей.

Усяго, па данным надзвычайнага камісарыяту па змаганьню з эпідэміямі захварэла пятністым тыфусам: Вільня, лістап. 64 вып., кастр. 12 вып; Сьвянц. пав. ліст. 20 в., кастр. 3 в.; Віленск. п. 42 в., кастр. 12 в.; Дунілав. пав. 58 в.

Узваротным тыфусам: Вільня, лістап. 108 вып., кастрычн. 27 в., п. Віл. 73 в., кастр 28 в.; пав. Ашмян. 110 в. кастр. 27 в.; пав. Сьвянц. ліст. 36 вып.; кастр. 24 в.; пав. Лідзкі ліст. 89 в. каст. 35 вып.;

Цікавы факт, пацьвярждаючы занясеньне тыфусу з Маскоўшчыны заўважан у Мейшагольскай воласьці. Да тых часоў там ня было ніякай эпідэміі, але ўраз па прыездзе туды з Маскоўшчыны 300 уцякачоў, пачаліся выпадкі тыфусу, якіх зарэгістравана 50, у тым ліку 20 на тыфус ўзваротны.

Кепскія справы з эпідэміяй тыфусу ў Вільні, бо ў хуткім часе заразная бальніца ня будзе ў сілах прыймаць новых хворых.

Тым часам на этапным пункце ёсьць каля 500 ўцякачоў, з якіх што дня 8-10 чалавек робяцца хворымі.

✦ Камісар рээміграцыйнага этапу п. Клейна дае вось якое зьясьненьне.

Этап перапоўнен ня столькі праз новыя наплывы рээмігрантаў, сколькі праз тое, што Літоўскі Урад ня прыймае ўцякачоў, находзячых з Ковенскае Літвы. Цяцер на этапу лічыцца бөлей 200 уцякачоў, Ковенскіх жыхароў, якія па некулькі месяцаў чакаюць дазваленьня на ўезд у Літву. Літоўскі прадстаўнік у Камісіі Лігі Народаў п. Енінас прымае просьбы аб выдачы прапускоў, пабіраючы з кожнага па 3.000 мар. польск. Гэтая просьба потым перасылаецца ў Коўна, гдзе яе разглядаюць і, па большасьці адмаўляюць, ня зьясьняючы навет прычын адмовы. Пераважна дастаюць прапускі літоўскім жыхаром, ведаючым літоўскую гутарку. Сусім ня выдаюць прапускоў палякам, праваслаўным, а навет і жыдом, ня ведаючым літоўскай гутаркі.

Становішча ўцякачоў на этапу бязнадзейнае, бо ўсе грошы, якія яны прывязьлі з сабой, даўно пражыты, а ўперадзе яшчэ ня ведама як доўга прыдзецца чакаць пропуску.

✦ Як мы даведаліся, ў справе надужыцьця ў Цэнтральным Гаспадарчым Упраўленьні, справа падпаўкоўніка Ясінскага і іншых перадана вайсковаму пракурору. Усе вескі аб многамільённых злачыннасьцях ня маюць ніякага грунту.

✦ На моцы паразуменьня Цэнтральнага Камітэту Краёвай Сувязі з Міністэрствам Асьветы, мае быць адчынена беларуская гімназыя ў м. Радашкавічах.

Белыя гроты.

✦ Дэпартамэнт скарбу часов. Ураду Камісіі давёў да ведама, што па згодзе з дырэкцыяй Польскай Краёвай Касы тэрмін прыёма банкнотаў першай эмісіі (белыя сеткі і тысячы) прадолжаны да 8 студня. Калі тэрмін будзе прадолжаны і на далей, дык аб гэтым будзе абвешчана.)

✦✦✦✦

Справачны аддзел.

Віленская Дырэкцыя залезн. дарог дзеля вудобства праезда ж. д. служачых і каб ня прашкаджываць звычайным пасажырам, пастанавіла пусьціць у ва ўсіх кірунках асобыя вагоны для праезда зал.-дар. служачых на каляды. Вагоны гэтые адойдуць з Вільны 24 сьнежня і звароцяцца 27-го. Дзеля праезду ў такім вагоне, трэба мець толькі пасьведчаньне, з фатаграфіяй аб службе на зал. дарозе.

Абвесткі.

Ня слухайце ворагаў беларускага народу-агітатараў проці выбараў.

Рэдактар і Выдавец Вацлаў Адамовіч. Друкарня „ДРУК“, Субач, 2.

